

33

Jelentés

a Politikai Bizottságnak

L. Komisszió Jelentés
1966. II. 18.

a Varsói Szerződés tagállamai külügyminiszterhelyetteseinek Berlinben és honvédelmi miniszterhelyetteseinek Moszkvában megtartott értekezleteiről.

l. II. 18. Berlin

I.

Az MSZMP Politikai Bizottságának felhatalmazása alapján Csémi Károly vörgy. vezérkari főnök 1966. február 4-9-ig Moszkvában és Erdélyi Károly külügyminiszterhelyettes 1966. február 10-12 között Berlinben részt vett a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága által kezdeményezett értekezleteken.

A miniszterhelyettesek mindkét értekezleten a Politikai Bizottság által jóváhagyott álláspontot képviselték.

II.

Berlinben a román külügyminiszterhelyettes kivételével minden küldött egyetértett a szovjet elvtársak által javasolt kérdések megtárgyalásával.

A román képviselő kivételével valamennyi küldött, jelentéktelen részleteket leszámítva, azonos elképzelést fejtett ki.

A román küldött elmondta, hogy ellene van a szovjet elvtársak által javasolt kérdések megtárgyalásának. Véleménye szerint a Varsói Szerződés eddigi működésének fő hiányossága abban volt, hogy nem tartották be a Szerződés alapelveit. Így megsértették a konzultáció elvét. Példaként említette a kubai válság idején a rakéták odaszállításának ügyét és az általános és teljes leszerelésre vonatkozó javaslat, valamint a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozására irányuló egyezménytervezet beterjesztését az ENSZ-ben. Megsértették az egyenjogúság elvét azáltal, hogy 1961. augusztusában az albán küldöttséget kizárták a PTT üléséről, mivel nem legfelsőbb szinten képviseltette magát. A román

küldött felvetette, hogy ezt a határozatot vissza kell vonni és erről értesíteni kell az Albán Népköztársaságot. A román küldött szerint az alapelvek megsértését jelentette, hogy a PTT a múltban több esetben is túllépte hatáskörét és mintegy a tagállamok fölötti szervezetté vált, erre példaként említette az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnokának beszámoltatását.

A román küldött többször hangsúlyozta, hogy minden párt és kormány kizárólag saját maga felel népe, valamint a világ előtt külpolitikájáért. Konzultálni csak olyan kérdéseket kell egymással, amelyek kötelezettség vállalást jelentenek a többi tagállamra is. Az ilyen konzultációk megoldhatók az eddigi formák között, - párt és kormányküldöttségek látogatásai, miniszterek bilaterális találkozói, ENSZ ülészek alkalmából történő konzultáció - tehát a PTT ülései a konzultációnak csak egy formáját jelentik. A Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testületének üléseit nem kell rendszeressé tenni. Az ülésen való képviselő szintjét minden állam maga dönti el. A Külügyminiszterek Tanácsa felesleges. A külügyminiszterek, vagy helyetteseik konzultációjának formájára a PTT keretében tartott konzultáció ad utmutatást. Állandó Titkárságra nincs szükség.

A román küldött szerint a jövőben be kell tartani a Szerződés alapelveit és konzultálni kell minden olyan kérdésben, amely a tagállamokat érinti. Ennek érdekében meg kell javítani a PTT üléseinek előkészítését. Az előkészítő munkára nem állandó jellegű technikai titkárságot kell létesíteni, amelynek a feladatát annak a tagállamnak a külügyminisztériuma látja el, ahol a PTT soronkövetkező ülése megrendezésre kerül. A PTT üléseit a tagállamok országaiban felváltva kell tartani.

A berlini értekezleten világossá vált, hogy a román fél nem kíván további tárgyalásokat folytatni a szovjet elvtársak által kezdeményezett kérdésekről. Ugyanakkor a román küldött érzékeltette, hogy a jövőben hajlandó résztvenni az öt érdeklő kérdéseknek a Politikai Tanácskozó Testület ülésén való megtárgyalásán. Az értekezleten a küldöttek megállapodtak abban, hogy a véleménycseréről beszámolnak pártjuk központi bizottságának és kormányuknak.

III.

A honvédelmi miniszterhelyettesek értekezletének napirendjén az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnokának jogállása, valamint a Főparancsnokság /: EFFE /: hatáskörének és szervezetének kidolgozása szerepelt.

Az értekezlet a véleménycsere eredményeként fő vonalaiban azonos álláspontra jutott a következő kérdésekben:

- a Főparancsnok jogi hatáskörének alapját - az EFEF állományába tartozó csapatok - hadművelati alkalmazása elgondolásának kidolgozása, valamint a közös erőfeszítések koordinálása képezze;

- a PTT mellett Katonai Konzultatív Tanács vagy a Főparancsnokságon Katonai Tanács létrehozása;

- Főparancsnok helyettesek kinevezése a tagállamok hadseregeitől;

- az EFEF törzsének létrehozása békére és háborúra valamennyi tagállam tábornokaiból és tisztjeiből;

- Technikai Testület /: Komitéz /: létrehozása a haditechnikai fejlesztés koordinálására.

Az értekezlet során a vélemények különbözősége miatt nem sikerült egységes álláspontot kialakítani az alábbi kérdésekben:

Az EFEF szerepét és hatáskörét illetően több küldöttség azt javasolta, hogy az EFEF békében tervezze az állományába tartozó csapatok hadművelati alkalmazását, háborúban pedig ténylegesen vezesse azokat.

A szovjet álláspont szerint az EFEF kiegészítő, összekötő szerepet tölt be a szovjet vezérkar és a tagállamok hadseregei között, ezért csak koordinációs funkciója lehet.

A küldöttségek többségének álláspontjával szemben, miszerint a PTT mellett Katonai Konzultatív Tanácsot célszerű létrehozni, a román küldöttség azt javasolta, hogy a Katonai Tanácsot az EFEF-nél hozzák létre és az az egyhangúság elve alapján hozzon kollektív döntéseket minden, az EFEF hatáskörébe tartozó kérdésben. A román küldöttség ragaszkodott ahhoz is, hogy az EFEF tervei és intézkedései csak a tagállamok kormányainak jóváhagyása után léphetnek érvénybe.

A küldöttségek többségének azon véleményével szemben, hogy a Főparancsnokot és törzsfőnököt a Szovjetunió Fegyveres Erőitől nevezzék ki, a román küldöttségnek az volt az álláspontja, hogy a Főparancsnok és a törzsfőnök kinevezhető más tagállamtól is, illetve nem tartozhatnak mindketten ugyanazon hadsereghez.

A küldöttségek véleménye megoszlott abban a kérdésben, hogy a Főparancsnok viseljen-e funkciót saját hadseregében, vagy függetlenített legyen.

Különböző állásfoglalások merültek fel a Főparancsnok helyetteseinek számát és feladatait, a közös törzs összlétszámát, szervezetét és a beosztások százalékos elosztását illetően is.

A vita során - az értekezlet napirendjén tulmenően - felmerült a koalíciós háború politikai-hadászati vezetésének problémája is, amelyben szintén eltérő vélemények hangzottak el. A szovjet álláspont szerint a háború legfelsőbb irányító szerve a Legfelsőbb Főparancsnokság, melynek munkaapparátusa a Szovjet Vezérkar. A román vélemény szerint az ilyen vezetés összeegyeztethetetlen az államok szuverénitásával. A küldöttségek egyetértettek azonban abban, hogy a háborús vezetés kérdése alapvető probléma, feltétlenül tisztázásra szorul és csak a legfelsőbb szinten oldható meg.

Az értekezlet végén a további munka alapjaként elfogadott alveket "Jegyzőkönyv"-ben rögzítették, amelyet Grecskó marsal irt alá. Az értekezlet anyagát a küldöttségek jelentik a tagállamok pártjai és kormányai vezetőinek. Az értekezlet egyetértett abban, hogy a munkát tovább kell folytatni a vitás kérdések megoldása érdekében.

IV.

Az értekezlet munkájának alapján összességében megállapítható:

1./ A berlini értekezlet alapján kevés kilátás mutatkozik arra, hogy a szovjet elvtársak által javasolt kérdések megtárgyalására össze lehet hívni a Politikai Tanácskozó Testület ülését. Ezért célszerűnek látszik, hogy a román féllel folytatandó kétoldalu tárgyalásokon próbáljuk őket rábírní a számunkra elfogadhatatlan álláspontjuk megváltoztatására. Ezt a kérdést napirendre kell tűzni a magyar párt- és kormányküldöttség közeli romániai látogatása során is.

2./ A honvédelmi miniszterhelyettesek értekezletén a román fél elismerte ugyan az Egyesített Fegyveres Erők további erősítésének szükségességét és konkrét javaslatokat is tett a napirenden szereplő problémák megoldására, ezek a javaslatok azonban összességükben nem a közös katonai vezetés erősítését célozták, hanem bizonyos fokig az eddig kialakult gyakorlat-hoz képest is visszalépést jelentettek. Ugyanakkor a román küldött is egyetértett a tárgyalások továbbfolytatásával.

A katonai kérdések egy részében tehát megvan a lehetőség a további tárgyalásokra, ezért célszerű tovább folytatni az értekezleten megkezdett munkát. Számolni kell azonban azzal, hogy a politikai vezető szervek

funkcióival kapcsolatos véleménykülönbségek az alapvető katonai kérdések megoldásában is akadályt jelenthetnek.

Budapest, 1966. február hó " " - n.

Péter János
/: Péter János :/

Czyżewski Lajos
/: Czyżewski Lajos :/

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR